

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

תרומה

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כא

(תרגום חפשי)

יוצא לאור על ידי

„מכון לוי יצחק“

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושבעים לבריאה
שישים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח

IN LOVING MEMORY OF OUR DEAR PARENTS AND GRANDPARENTS

Reb **Yitzchok Aaron (Izzy)** ben Reb **Aaron** ע"ה **Hazan**

Passed away on 28 Shevat, 5770

Mrs. **Zlata Zelda (Lucille)** bas Reb **Yaakov** ע"ה **Hazan**

Passed away on 18 Tamuz, 5768

ת. נ. צ. ב. ה.

*

DEDICATED BY THEIR CHILDREN & GRANDCHILDREN שיחיו

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

א. גביעי המנורה – ככוסות אלכסנדריים

על צורתם של גביעי המנורה אומרים חז"ל: "למה הן דומין כמין כוסות אלכסנדריים". ומפרש על כך הרמב"ם בפירושו למשניות², שהכוונה היא לכוס אשר "שולים שלו קצרים"³. וכך פוסק הרמב"ם להלכה, בספר היד החזקה⁴: "הגביעין דומין לכוסות אלכסנדריות שפיהן רחב ושוליהן קצר".

בכך אנו מוצאים דבר תמוה: נמצא בידינו ציור המנורה אשר צייר הרמב"ם בגוף כתב יד קדשו, בפירושו למשניות⁵, ושם הוא מצייר את הגביעים הפוך – החלק הרחב של הגביע – "פיהן" – כלפי מטה, והחלק הצר – "שוליהן" – למעלה. כלומר – צורה של כוס (של אלכסנדריות) הפוכה!

אמנם, הרמב"ם עצמו מבהיר⁶, שבציור זה בכוונתו להראות רק, "כלותה היאך היתה" – "ידיעת מנין הגביעים... ומקומותם..."⁷, ולא "שתדע ממנו תבנית הגביע בדקדוק"⁸.

ואשר על כן הוא מצייר את הגביעים ב"תבנית משולש", למרות שכוס אלכסנדרית אינה כמשולש ממש⁹ – כפי שמובן בפשטות שאת שולי הכוס אין עושים חדים ממש, כי אז אי אפשר להעמיד את הכוס⁸ – אלא הם רק "צרים" ובמיוחד לעומת הרוחב של "פיהם".

אך לא זוהי הסיבה לציירם הפוך – השוליים למעלה ופיהן – למטה⁹.

ובמיוחד כיון שהרמב"ם היה דייקן בכל ענין ובכל פרט, ואין סביר לומר, שהרמב"ם יצייר את הגביעים הפוך, (ובכל גביע) – עשרים ושנים פעמים!

ב. הגביעים היו ככוסות הפוכים

לכן נראה לומר בפשטות, שהרמב"ם צייר כך את הגביעים¹⁰, כי לדעתו הם היו קבועים כך במנורה, או לפי הקבלה ממלמד למלמד מדור לדור¹¹, או מפני שכך מצא במדרש חז"ל שלא הגיע לידינו, בדומה למה שמצאנו במספר מקומות ברמב"ם, ובדברי הראשונים האחרים, ענינים אשר מקורם במדרש, וכדומה, שלא הגיע לידינו.

והרמב"ם אינו מביא זאת בספרו היד¹¹ – בדיוק כשם שאין הוא מביא בספרו את הציורים שבפירושו למשניות; אם כי חלק מן הפרטים שרואים בציור אינם מופיעים ממילא בספרו.

ויש לומר, שכמה סיבות לכך. ומהם: (א) מלכתחילה לא היו ציורים בתכנית ספרו משנה תורה. (ב) לפי הידוע¹² עד כמה ממעט הרמב"ם לחלוטין מלהביא בספרו דברים שאינם מפורשים בגמרא וכדומה. (ג) חלק מן הפרטים הללו אינם, לדעתו, לעיכובא כלל. וסיבות נוספות.

ויש להאריך בכל זה וביותר. ואין כאן מקומו.

שהגביעים היו מתמלאים מן השמן כשהגמר מתמלא יותר מדאי. וראה לקמן סעיף ה והערה 26.

(10) וצ"ע בפ' ר' אברהם בן הרמב"ם (לונדון תשי"ח) פרשתנו שם (בערבית – עם תרגום): בדמיון הכוס רחב מלמעלה וקצר מלמטה, דמשמע קצת כמפרשים שבהערה הקודמת. ויש לומר שתיבות אלו קאי על צורת כוס זה (אלכסנדרית) בכלל, אבל לא נחית לפרט אם במנורה היו תבניות כוס העומדת ביושר או הפוכה – דבזה מובן דס"ל כאביו. – ראה לקמן בפנים ס"ח בפ' הראב"ם בזה.

(11) עדמשי"כ בהקדמת פיה"מ (ר"ה וכאשר מת יהושע) דאין שייך ספק מזה פרי עץ הדור כיון שגלגל בכל שנה.

(11*) הערה לאחר זמן: שוב נתפרסם כת"י דס' היד, ושם בהל' ביה"ח פ"ג סה"י (איתא, וזו היא צורתה), ויש ציור המנורה (כמו בפיה"ח) – וגם שם הגביעים מצויירים פיהם למטה ושוליהם למעלה (כציור המנורה שבגוף כ"ק הרמב"ם). וכן הקנים עולים באמסון (ראה לקמן סעי' ח).

(12) ראה די מלאכי כללי הרמב"ם את ב' ד'. ו

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל

הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש

כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!

קבצים גרפיים וקבצי טקסט:

דבר מלכות: שיחות כ"ק אד"ש מה"מ מהשנים תנש"א-תשנ"ב.

יחי המלך: קונטרס שבועי, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

המעשה הוא העיקר: לקט הוראות למעשה בפועל משיחות כ"ק אד"ש מה"מ (החל משנת תשמ"ח).

שיחות הגאולה: גיליון שבועי של ימות המשיח, בהוצאת "האגודה למען הגאולה האמיתית והשלמה".

מעין חיי: גיליון שבועי לילדים, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.

האמונה הטהורה: גיליון שבועי בעניני אחרית הימים.

קבצים גרפיים בלבד:

לקוטי שיחות: שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ ה"ל לקראת כל שבת ב-770,

על-ידי "ועד להפצת שיחות".

חדש לקוטי שיחות (מתורגם): שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ הנדפס בספרי

לקוטי שיחות, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.

להקהיל קהילות: גיליון שבועי מתורתו של משיח בעניני הקהלות קהילות בשבת,

בהוצאת צא"ח העולמית, ניו-יורק.

קבצי טקסט בלבד:

פנימיות: ירחון לבני הישיבות, בהוצאת מרכז את"ה בארץ הקודש.

ליקוט נגונים: שתי חוברות על הניגונים שניגן וביאר כ"ק אד"ש מה"מ, בהוצאת קה"ת (תשנ"ב).

דרך הישרה: (אידיש) קונטרס מיוחד לילדים, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

לעבן מיט דער צייט: (אידיש) קטעים לפרשת השבוע מתוך הספר, בהוצאת ישיבת

"אהלי תורה", ניו-יורק.

דבר תורה: (אידיש) דף שבועי לילדים, ה"ל על-ידי מוסד חינוך "אהלי תורה", ניו-יורק.

כמו-כן ניתן להוריד באתר את "קונטרס בית רבינו שבבבל"

שיחת ש"פ שופטים ה'תשנ"א

מדור מיוחד לספרים וחברות באנגלית בעניני גאולה ומשיח!

האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב

וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

ג. המנורה – „עדות... לכל באי עולם”

הדברים האמורים לעיל מתרצים ומבארים את הרמב"ם. אבל עדיין קיימת השאלה: מדוע היו גביעי המנורה הפוכים, כשפיהם למטה? ובמיוחד כאשר אנו מוצאים שקרשי המשכן היו צריכים להיות „עומדים דרך גדילתן”¹³ דוקא – „התחתון למטה והעליון למעלה”¹⁴, ומכך לומדים¹⁵ כלל ש„כל המצות כולן אין אדם יוצא בהן אלא דרך גדילתן” – מדוע יהיו הגביעים להיפך מ„דרך גדילתן”?

יש לומר, שהדבר יובן לפי ענין כללי שאנו מוצאים במנורה, מעין ובדומה לאמור לעיל: על אור המנורה אומרים חז"ל¹⁶: „לא לאורה אני צריך.. עדות הוא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל” – אור המנורה לא היה כדי להאיר את המקום שבו עמדה – המשכן והמקדש, ולהיפך – שם „אינו צריך לאורה”, אלא היא היתה „עדות.. לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל”.

ומסיבה זו¹⁷ היו חלונות בית המקדש עשויים באופן הפוך מחלונות אחרים, הם היו „שקופים אטומים”¹⁸ – „שקופים מבחוץ”¹⁹ ואטומים מבפנים¹⁹ – רחבים בחוץ וצרים בפנים, כפי שמבארים המפרשים²⁰:

בדרך כלל בונים חלון באופן, שפתחו רחב יותר בפנים מאשר בחוץ, כדי שהאור הבא מן החוץ יתפשט גם לצדדי החדר. ואילו חלונות בית המקדש היו להיפך – „קצר מבפנים ומרחיב והולך לצד חוץ כדי שתהא אורה יוצא מהיכל שתאיר לעולם”²¹, כי תפקידו של אור המנורה הוא „עדות הוא לכל באי עולם...”

(13) סוכה מה, ב.

(14) רש"י שם ד"ה דרך גדילתן.

(15) סוכה שם. וראה הנסמן בגליוני הש"ס (להר"י ענגל) שם.

(16) מנחות פו, ב.

(17) מנחות שם. וראה גם ויק"ר פל"א, ז. תנחומא תצוה ו.

בהעלותך ב.

(18) מ"א ו, ד.

(19) כ"ה הגירסא ברש"י כת"י מנחות שם. שטמ"ק שם. וגם לפי הגירסא שלפנינו (וכ"ה גירסת רש"י שם) „שקופין מבפנים ואטומים מבחוץ” – הכוונה בזה צר מבפנים ורחב מבחוץ (ראה רש"י שם. וראה חדא"ג מהרש"א שם).

(20) רש"י כת"י מנחות שם. וכ"ה במדרשים שצויינו בהערה 17.

ד. הרמז בגביעים – להשפיע בעולם

כך ניתן לבאר גם לגבי הגביעים: רבינו בחיי²² מבאר את הרמז שבגביעי המנורה: גביע הוא „כלי שיש לו בית קיבול והוא משקה ומרוה”, זהו רמז ל„גלגלים שהם מקבלים כחות העליונים ומשפיעים כח בעולם השפל”.

הדגש בכך הוא על ההשפעה²³ מהעליון לשפל, „משקה ומרוה”.

התפקיד העיקרי של כוס אינו בהיותה כלי קיבול²⁴

– זהו תפקידה של „חבית” וכדומה, כלים שמאכסנים בהם מים, יין וכו’.

ואילו ה„כוס” היא כלי שבאמצעותו מגיעים המים והדומה להם מן ה„חבית”, או המעין וכדומה, והם „משקים ומרוים” את האדם והשותה²⁵.

יוצא מכך, שהסבר זה של רבינו בחיי מתאים לדברי חז"ל שהובאו לעיל על ענין המנורה בכלל „לא לאורה אני צריך.. (אלא) עדות הוא לכל באי עולם...” – שתפקידו של

(21) ל' רש"י כת"י מנחות שם.

(22) פרשתנו כה, לא (הועתק בס' תורת העולם ח"א פ"כ).

ועד"ו בפ' הרקאנטי עה"ת פרשתנו שם. לג.

(23) וכמודגש בל' הרקאנטי שם „הם מקבלים.. להשפיע כו'” (ולא „מקבלים.. ומשפיעים” כבבחי' שם) – משא"כ לפי העקידה (פרשתנו שער מט) שענינם (רק) קבלה. וראה הערה הבאה.

(24) וצ"ק לתו"ך עם המבואר במקומות שבהערה הבאה בהחילוק בין גביע לכוס, דכוס היא כנגד ספי' המלכות שענינה מקבל. אבל להעיר שגם במל' יש ב' ענינים (כידוע): א) מקבלת מהספירות שלמעלה ממנה, ב) משפיעה בעולמות שלמטה ממנה. וראה לקו"ש [המתורגם] חט"ז ע' 479 (וש"ס) בנוגע לב' הענינים שב„דלת” ומהו העיקר.

(25) ראה מקץ (מד, ב"ה) „גביע הכסף.. אשר ישתה אדוני

בו”. וראה ערכי הכינויים (לבעל סה"ד) מע' גביע.

– בכ"ז מבואר (ראה ס' הליקושים (ממאמריו כו' דהצ"צ) מע' גביע. וש"ס) שגביעים הם גדולים מכוס ובהם מביאים היין. ומהגביע מוזגין לתוך הכוס (וא"כ הוא דלא כפשוטו של מקרא הנ"ל).

אבל גם עפ"י הרי ענינו של הגביע הוא שממנו מוזגין (משקה ומרוה) לתוך הכוס (ולא כתבית וכיו"ב שבה אוצרין יין). וראה ס' הליקושים שם (מאוד"ת מקץ שמא, ב. וראה ד"ה גביע הכסף לאדחא"מ): שהגביע הוא ביטוד ז"א אשר הוא מקור המשפיע לבחי' הכוס שהוא המל'. כמו שמהגביע שופכים להכוס. ושם (מאוד"ת במדבר ע' א'תפה) מפורש כן בנוגע לגביעי המנורה.

לעילוי נשמת

ותיק וחסיד אי"א עוסק בצ"צ באמונה

מסור ונתון לעשות צדקה וחסד

בעל מעשים ומרץ רוב פעלים

הרה"ח התמים ר' שניאור זלמן ע"ה

בן הרה"ח התמים ר' יצחק אלחנן הלוי הי"ד

שגלוב

מקושר מאוד לכ"ק אדמו"ר מה"מ מליובאוויטש
ממיסדי ומנהלי הארגון "פרי"

לקרב את היהודים עולי רוסיא לאביהם שבשמים
ולהכניסם בבריתו של אאע"ה

המדריך והמשפיע שלהם ורבים השיב מעון

הפיץ תורה ע"י שיעוריו הרבים

ממנהלי ופעילי מבצע תפילין וכו'

השקיע כוחות רבים לטובת שכונת המלך

ולחיזוק כבוד רבני ליובאוויטש

זכה להעמיד דורות חסידים ואנשי מעשה

נפטר בשם טוב

כ"א תמוז ה'תשס"ו

ת' נ' צ' ב' ה'

אור המנורה איננו לצורך „קיבול” – „אני צריך” – אלא כדי להאיר את העולם שמבחוץ, כלשון רבינו בחיי: להשפיע „בעולם השפל”.

ה. גביעי המנורה – „משקה ומרור”

לפי זה ניתן להבין מדוע היו הגביעים במנורה באופן שפיהם למטה ושוליהם למעלה: כאשר משמשים הגביעים, באופן זמני, לצורך „קיבול”, בשעה ש„אומר קידוש על הכוס”, הרי אז מצבם הוא שפיהם למעלה ושוליהם למטה – ואז הם מכילים בתוכם את המשקה²⁶;

אך כיון שגביעי המנורה רומזים על הענין של „משקה ומרור”, הרי, להיפך: מצבם הוא הפוך – פיו למטה ושוליו למעלה, שהופכים את הכוס כדי שהמשקה ישפך ממנו.

וכך בעניננו: כיון שאור המנורה צריך להאיר „באי עולם” שהם, ברוחניות, למטה מהמקדש (או כלשון רבינו בחיי: ומשפיעים בעולם השפל²⁹), לכן, מצב גביעי המנורה הוא שפיהם למטה ושוליהם למעלה, בדומה לחלונות המקדש שהיו „שקופים אטומים”, להיפך מחלונות הבית.

ו. השפעה לאחרים – בלי הגבלה

לפי האמור לעיל ניתן להסביר גם בעבודה הרוחנית של האדם את הרמז והלימוד מכך שהגביעים היו „פיהן רחב ושוליהן קצר”:

כיון שהגביעים רומזים לענין של „משקה ומרור”, מובן, שדרוש לשם כך „פה רחב”.

כאשר משפיעים על יהודי אחר, או, באופן כללי, עוסקים בעבודה הרוחנית של „לעשות לו יתברך דירה בתחתונים” – „עדות הוא לכל באי עולם” – צריך לעשות זאת בהרחבה גדולה ביותר, עד למעלה ממדידה והגבלה. לכן צריך היהודי למלא את עצמו (לקבל) בכחות הגדולים ביותר, ופיו – שבאמצעותו הוא מקבל לתוכו – הוא רחב.

כאשר מדובר אודות עצמו, שהוא עדיין בתחילת העבודה, ואפילו לאחר מכן, אך

(26) כמ”ש בחוקינו ובבכור שור שבעה ע”ה. 9. וראה הערה 24.

(מסיבה כלשהי) עבודתו היא מוגבלת²⁷ – הרי אז מצבו הוא: פיו למעלה.

אך כאשר מגיעים לעבודה של השפעה על יהודי אחר, ובמיוחד – לעבודה של עשיית העולם לדירה לו יתברך – חייבים לדעת, שעבודה זו צריכה להיעשות ללא הגבלה, אז נעשה הצד הרחב כלפי מטה – כלפי המקבל ממנו.

כפי שהוסבר במקום אחר בהרחבה²⁸ לגבי ההבדל שבין תרומת האדנים ותרומת השקלים לבין תרומת המשכן:

תרומת האדנים והשקלים היתה מוגבלת לדבר מסויים (כסף ומחצית השקל), ואילו תרומת המשכן כללה בתוכה את כל סוגי הבריאה – דומם צומח וחי, ובצירוף „איש.. ידבנו לבו”²⁹ – מדבר –

כי תרומת האדנים והשקלים רומזת על הנחת האדנים ועל תחילת עבודתו של היהודי, שזוהי עבודת התמידים כסדרם, עבודה מסודרת – התחלה ב„מורה אני” והליכה מדרגה אחת לשניה וכו’.

ואילו תרומת המשכן רומזת לעבודה הכללית של עשיית מקדש, ושכנתי בתוכם – דירה בתחתונים, שבכך אין כלל הגבלות³⁰, היא כוללת את כל עניני העולם.

ז. הגביעים – להיפך מ„דרך גדילתן”

וזהו הרמז בכך שלמרות שאת „כל המצות” צריך לקיים דוקא „דרך גדילתן” – כמוכא לגבי לולב ומיני³¹, ולמדים מהם – בכל זאת הגביעים שבמנורה הם להיפך מ„דרך גדילתן”: כל מצוה³², ובמיוחד הלולב ומיניו, הם בדומה לסדר ההשתלשלות כולו – ולכן צריך לקיימן ב„סדר” וב„השתלשלות”, „דרך גדילתן”.

(27) בערך ה„רחב” ובל”ג שבעבודה עם הזולת, כי סו”ס גם בהעבודה עם עצמו צ”ל בכל מאדך. וראה הערה 30.

(28) לקו”ש ח”א ע’ 113 ואילך (ובהערה 51 שם).

(29) פרשתנו כה, ב.

(30) וראה אה”ת פרשתנו ע’ א’ שנתן (תרומת המשכן ופרשתנו) ה”ע בכל מאדך.

(31) להעיר ש„מצוה” איתיות „הוי” (בחילוף י”ה באת”ש) – לקו”ת ויקרא ב, א. ועוד. – וכל מצוה כלולה מכל המצוות (המשך תרס”ו ע’ סח. ע’ תקכב. ובכ”מ).

ווערן דורך משיח צדקנו, „ובנה מקדש במקומו”, וע”פ דברי הרמב”ם³³ „הכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם, אנשים ונשים כמקדש המדבר”, איז מובן אז אזוי איז דאס אויך בנוגע צום בית שלישי, אז יעדער איד וועט זיך אין דעם משתתף זיין ע”י נדבותיו, אנשים נשים, ויש לומר – אויך טף (ווי ס’איז געווען בנדבת המשכן).

(משיחות לילות ד’, ה’, ו’ ושבת קודש פ’ תרומה תשנ”ב)

(6) ל’ הרמב”ם שם ספ”א.

(7) הל’ ביהב”ח פ”א הי”ב.

בדורנו זה – הזר האחרון בגלות ודור הראשון של גאולה – לאחר שסיימו הכל. וצריך להיות רק קבלת פני משיח צדקנו בפועל – ודאי שהקב”ה מברך כל יהודי בעשירות בזהב בגשמיות וברוחניות. עד באופן (כשם שהי” ב”מי צאתך מארץ מצרים” כך גם עתה „אראנו נפלאות”³⁴) ש”אין לך כל אחד ואחד מישראל שלא היו עמו תשעים חמורים לובים טעונים מכספה וזהב של מצרים”³⁵...

בכדי...לנצל את העשירות (”זהב כסף ונחושת וגוי”) בשביל לעשות מביתו הפרטי משכן ומקדש לה’ (ושכנתי בתוכם בתוך כל אחד ואחד). כולל – גם ע”י נתינה לצדקה לבנות בית הכנסת ובית המדרש כפשוטו, ”מקדש מעט”³⁶.

ועוד והוא העיקר – בענין שהזמן גרמא – בניית בית המקדש השלישי בפשטות ממש:

לאחרי כל הפירושים בפסוק ”ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם”, כולל הפירוש ”בתוך כל א’ וא’” – הרי אין מקרא יוצא מידי פשוטו, לכל לראש הפירוש בזה בנוגע להלכה למעשה – שעל בני” מוטל החיוב לבנות את בית המקדש.

ובנוגע אלינו הכוונה – לבנות את בית המקדש השלישי, בפשטות ממש, כפס”ד הרמב”ם³⁷ שיבנה ע”י משיח צדקנו, ”ובנה מקדש במקומו”, וע”פ דברי הרמב”ם³⁸ ”הכל חייבים לבנות ולסעד בעצמן ובממונם, אנשים ונשים כמקדש המדבר”, מובן שכך הוא גם בנוגע לבית השלישי, שכל יהודי ישתתף בזה ע”י נדבותיו, אנשים נשים, ויש לומר – גם טף (כפי שהי’ בנדבת המשכן).

בדורנו זה – דער דור האחרון אין גלות און דור הראשון פון גאולה – לאחר וואָס מ'האָט שוין אַלץ פאַרענדיקט, און עס דאַרף נאָר זיין קבלת פני משיח צדקנו בפועל – איז זיכער אַז דער אויבערשטער בענטשט יעדער איד מיט עשירות בזהב בגשמיות וברוחניות, ביז באופן (ווי ס'איז געווען „כימי צאתך מארץ מצרים“ אַזוי איז אויך איצטער „אראנו נפלאות“) – אַז „אין לך כל אחד ואחד מישראל שלא היו עמו תשעים חמורים לובים טעונים מכספה וזהבה של מצרים“..

בכדי . . צו אויסנוצן די עשירות („זהב וכסף ונחושת וגו'“) אויף מאַכן פון דער אייגענער שטוב אַ משכן ומקדש לה' (ושכנתי בתוכם בתוך כל א' וא'), כולל – אויך דורך געבן צדקה אויף אויפבויען אַ בית הכנסת ובית המדרש כפשוטו, „מקדש מעט“.

ועוד והוא העיקר – בענין שהזמן גרמא – אויפבויען דעם בית המקדש השלישי בפשטות ממש:

לאחרי כל הפירושים אין דעם פסוק „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם“, כולל דעם פירוש „בתוך כל א' וא'“ – איז דאָך אין מקרא יוצא מידי פשוטו, לכל לראש איז דער פירוש בזה בנוגע להלכה למעשה – אַז אידן האָבן דעם חיוב צו אויפבויען דעם בית המקדש ובנוגע אלינו מיינט עס – צו אויפבויען דעם בית המקדש השלישי, בפשטות ממש, כפס"ד הרמב"ם אַז דאָס וועט אויפגעבויט

- (1) מיכה ז, טו.
- (2) בכורות ה, ב. וכ"ה בתנחומא בשלח כה. הובא בפרש"י בא יג, יג (וראה לקו"ש חט"ז ע' 253 הערה 20).
- (3) יחזקאל יא, טז. מגילה כט, א.
- (4) שבת סג, א. וש"נ.
- (5) הל' מלכים רפ"א ובסופו. וראה לקו"ש ח"ח ע' 418 ואילך. וש"נ.

ולכן סדר קיומה של מצוה³² הוא „דרך גדילתן“.

גם הגביעים עצמם – „שוליהם קצר ופיהם רחב“. אך בהיותם חלק מן המנורה, „מקשה“, והתפקיד שלהם במנורה הוא להשקות ולהרוות לשפל, להאיר בחוץ – הרי זה כרוך בשינוי הטבע וההרגל – צריך לצאת מ„עצמו“. ולכן חלונות ביתו הם באופן של „שקופים אטומים“, והגביעים פיהם למטה ושוליהם למעלה – להיפך מ„דרך גדילתן“,

ועבודתו הרוחנית והשפעתו למטה הם באופן של פה „רחב“ – מעל למדידה והגבלה.

* * *

ח. קני המנורה „באלכסון“...

יש פרט נוסף בצירור זה של המנורה שבגוף כתב יד הרמב"ם, אשר שונה מן הצוירים הרגילים של המנורה – שששת קני המנורה נמשכים מן הקנה האמצעי כלפי מעלה בקו ישר אלכסוני, בשונה מצוירים אחרים של המנורה, אשר בהם יוצאים הקנים מן הקנה האמצעי בצורת חצאי קשת.

אמנם, לגבי פרט זה, אפשר היה לומר בדוחק רב ביותר, שהרמב"ם צייר זאת כך כדי „להקל על הצויר“. אבל רבי אברהם בן הרמב"ם אומר במפורש בפירושו³³, ש„ששה קנים .. נמשכים מגופה של מנורה לצד ראשה ביושר כמו שצייר אותה אבא מרי ז"ל, לא בעיגול כמו שצייר אותה זולתו“.

וכן נאמר גם בפירוש רש"י על התורה³⁴ שששת הקנים „באלכסון נמשכים ועולים“.

יוצא אפוא, שהצוירים הרגילים של המנורה אינם כדעת רש"י, ואינם כפי שצייר הרמב"ם.

ט. דעה אחרת – „נמשכים בעיגול“

בעל משנת חסידים כותב בספרו „מעשה חושב“³⁵, על מלאכת המשכן, בפשטות,

(32) וכן קרשי המשכן, שהם כותל המפטיק בין המשכן וה„חור“ (עולם).

(33) פרשתנו כה, לב.

(34) פרשתנו שם.

(35) פ"ז.

שששת הקנים היו „נמשכין בעיגול“. והוא מבאר, שלמרות שמפירוש רש"י³⁴ מוכח ש„לא היו בעיגול“ – „אבל הרמב"ם בחיבורו³⁶ לא הזכיר תיבת אלכסון אלא כתב³⁷ ונמשכים ועולים“, והוא מצטט את דבריו של בעל „חכמת המשכן“³⁸, שמכך „נראה .. שהיו עולים הקנים כמעט בעיגול“. ומסיים בעל „מעשה חושב“: „והכי מסתברא דבהכי הם דומים לגלגלי הרקיע“³⁹... שכנגדם הם השבעה⁴⁰ נרות.

אבל לפי עניות דעתי: כיון שבעל „מעשה חושב“ מציין במפורש, שהבסיס למסכתו „נמשכים בעיגול“ הוא מכך שלשון הרמב"ם בחיבורו סתומה – „לא הזכיר תיבת אלכסון“ – ואשר מכך „נראה .. שהיו עולים .. כמעט בעיגול“, ו„הכי מסתברא“..

– הרי לאחר שהתגלה גוף כתב יד קדשו של הרמב"ם בצויר המנורה⁴⁰ ועדותו של בן הרמב"ם על כך, כאשר הוא מדגיש שאביו צייר את הקנים „ביושר“ בכוונה ברורה – דוקא כך ו„לא בעיגול“... – הרי בטל היסוד ובטל הבניין⁴¹.

ובמחילת כבוד תורתו ולפי עניות דעתי נראה ברור, שאילו היו בעל „מעשה חושב“ ובעל „חכמת המשכן“ רואים את צויר הרמב"ם ואת דברי רבי אברהם בן הרמב"ם, בודאי היו גם הם כותבים שאין כאן מחלוקת כלל, ולפי כל הדעות היו הקנים ב„יושר“,

כפי שכותב אדמו"ר הזקן בשולחן ערוך שלו⁴², ש„הרבה מספרים הראשונים ז"ל לא

(36) הל' בית הבחירה פ"ג ה"י.

(37) וכן הוא בברייתא דמלאכת המשכן (פ"י) וכן בש"ס (מנחות כה, ב) – „מעשה חושב שם“.

(38) להר"י ריקיטי (מנטובה, תל"ז).

(39) ולהעיר שהגלגלים שייכים לבחי' עיגולים (ע"ה ש' עיגולים ויושר ענף ג. ש' צויר עולמות אבי"ע פ"ב. ועוד).

(40) וצ"ג האם מפרש שגם הנר האמצעי יהי' „כמעט בעיגול“.

(40*) הערה לאחר זמן: וראה הערה 11* שכ"ה גם בכת"י של ספר הוד, היינו שנתגלה שגם „בחיבור“ לא סתם הרמב"ם.

(41) ובכלל לא זכיתי לפענ"ד להבין כלל הרא' דמדתותם כהג"ל נראה שהי' „כמעט בעיגול“ – שהרי תיבת „קנה“ מובאה בכו"כ מקומות בתושב"כ, ובכו"כ מוכרח שהוא קו ישר. ולא מצאתי ע"ז אף פ"א שמוכרח שהוא באופן אחר.

(42) ריש הל' מכירת חמץ (נדפסו לאחריו הל' פסח – בהוצאות קה"ת תקס, ב). וראה גם בשו"ע חו"ד שלו סקפ"ט ס"ג סקמ"ג.

יצאו לאור הדפוס עדיין בימי האחרונים ז"ל... ולזאת ודאי אין לסמוך...".

י. לצייר את הקנים באלכסון!

ואם אכן כך הם הדברים, הרי מן הראוי להחזיר עטרה ליושנה – שכל המציירים את המנורה, כדי ללמוד כיצד נראתה המנורה שבמשכן ובמקדש, יציירו את קני המנורה באלכסון, כדעת רש"י – פשוטו של מקרא, וכציור הרמב"ם, ולפי האמור לעיל יש לומר שאין חולק על כך⁴³.

וכן מוסדות החינוך וכדומה, המציירים על „גליונותיהם” וסמליהם את צורת המנורה ומתארים את קני המנורה כחצאי קשת – הרי כיון שמטרת הציור היא כמזכרת למנורה שבמשכן ובמקדש, כדאי ביותר שישנו את הציור ויציירו את הקנים באלכסון⁴⁴.

יא. המנורה בשער טיטוס – להשפלת ישראל

ונוסף על כך עוד ענין:

הציור הנפוץ של המנורה, שבו מופיעים ששת הקנים בחצאי קשת, מועתק, כנראה, מציור המנורה, אשר ציירו לא־יהודים ברומי,

(43) בזית רענן (לבעל מג"א) ר"פ בהעלותך מפרש מ"ש בספרי זוטא (והובא ביל"ש) ר"פ בהעלותך, שהן חזרין חלילה כמין עטרה" – „שהקנים בעצמן היו עגולה כמין עטרה". אבל מסיים שפי' זה „דחוק" [ושם לפנ"ו: הלשון משמע דס"ל שהקנה האמצעי ה' באמצע וששה קנים מקיפין אותו סביב כמין עטרה. וא"כ ה"ז פ' שלישי. וראה בזה בתו"ש מילואים לדרך כב ע' לב*].

(44) ועפ"ז מקום לומר שגם החנוכיות (לימי תנוכה) כדאי לעטרה קנין באלכסון – ובלא"כ צ"ל שאין בזה חשש איסור ד„מנורה תבנית מנורה" (ע"ז מג, סע"א. רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ז ה"י. שו"ע יו"ד סו"ס קמא), כי משנים מספר הקנים (ראה ע"ז ורמב"ם ושו"ע שם), ולמה לשנות בגוף צורת המנורה שקני' היו ביושר ולא כחצי עיגול.

(*) ושם, שווה גם כונת הראב"ע (תצוה כו, כא. וכן בפי הקצור פרשתנו כה, לו) אשר ששה הנרות היו כחצאי עיגול, והיינו שהקנים הקיפו קנה האמצעי כמין עטרה. אבל תמוה, כי בספרי זוטא סתם „חזרין חלילה כמין עטרה", שמשמעו „מקיפים אותו סביב (מכל הצדדים)". ולא „כחצי עיגול", ואולי הכוונה שהקיפו רק מלפנים – כדוגמת חצי גורן עגולה בסנהדרין. וכמדומה שישנם עטירות המקיפות הראש רק מלפנים.

ועל „שער הנצחון" של טיטוס ימ"ש⁴⁵! כאשר החריב טיטוס הרשע את בית המקדש הוא הורה ליטול את כל כלי המקדש ולהביאם לרומא. ו„לכבודו" של הרשע בנו ברומא את „שער הנצחון" הנושא את שמו: שער טיטוס. על שער זה חרטו כיצד הובילו את כלי המקדש השבויים ובתוכם את המנורה – ובציור זה של המנורה, אשר על שער טיטוס, מופיעים ששת הקנים כחצאי קשת.

ובנוסף לכך שציור המנורה על שער טיטוס אינו מדויק כלל⁴⁶ – הרי שהוא נעשה, כמובן, כדי לבטא את שליטה ונצחונה של רומא על ישראל ר"ל, עד אשר אף חרטו שם במספר מקומות את המילים „יודעא קאפטא" (= „יהודה

(45) כהערת הר"י קאפה בפיה"מ דהרמב"ם שהו"ל. וכן בתו"ש שם.

(46) כמו שהעירו כו"כ – שאין בה רגלים וכו', אף שבמנחות (כה, ב) מפורש שהיו בה רגלים.

– י"א אשר המנורות שנשבו ע"י טיטוס היו מהעשר מנורות שעשה שלמה (ראה יוסיפון פצ"ה – הוצאת הומינר). אבל [נוסף לזה שמסתבר לומר שהמנורות דשלמה לא היו בבית שני*, הרי גם אם נאמר שצורת המנורה שעל שער טיטוס היא ע"פ צורת מנורות דשלמה] – בפשטות. ג"ל שמנורות שלמה נעשו כצורת מנורת משה**, כי [נוסף לזה שכן מפורש בפ"י רש"י עה"ת פרשתנו (כה, ט), הנה גם ע"ד ההלכה מסתבר לומר כן. כי: א) למה ישנה ויחדש צורה אחרת?! ב) מפורש (בריייתא דמלאכת המשכן פ"י. וראה ירושלמי שקלים פ"ו ה"ג. תוספתא מנחות פ"א, ו) שגם מנורות שלמה היו כשרים לעבודה (וכן מוכח במנחות צה, ב: מצינו מנורה בצפון); ולפרש"י (ד"ה על כולן מנחות צט, א)*** – לדיעה אחת (מנחות שם. וכן ברייתא דמלאכת המשכן, ירושלמי שקלים ותוספתא מנחות שם) היתה הדלקת המנורה (לפעמים) רק בשל שלמה. וכן סתם במדרש הגדול פרשתנו כה, כג***.

ובכל אופן: גם את"ל דמנורות שלמה לא היו כצורת מנורת משה (וע"פ זה ציירו המנורה שעל שער טיטוס) – למה לצייר עתה המנורה בצורת מנורת שלמה ולא כמנורת משה, דלכ"ע הוא העיקר! וראה גם לקו"ש חכ"ו ע' 201.

(*) ראה ר"ה כ"ד, ב (וש"ו) בזמן החשמלאים. אבל ראה תוס' רי"ד ליומא (נא, ב) בנוגע לשולחנות שנעשה שלמה. אלא שגם הוא מסיים שמסתבר שלא היו בבית שני, ע"ש.

(**) וכן מוכח במדרש הגדול פרשתנו (כה, כג) שהוצרך לשלול שאין בעשיית שולחנות (ומנורות) דשלמה משום „לא תוסיף עליו" (ואתחנן יג, א), כי „כך היתה בידם מסורת מפי משה... ירו בו עשר שולחנות נעשר מנורות... הכל בכתב מאת ה'", ועד"ז הוא בבבחי פרשתנו (כה, י).

(***) בנוגע לשולחנות דשלמה, שמה מובן גם בנוגע למנורות שלמה.

(יהודים) נשבה"). והיו תקופות, שבהן היו מכריחים את היהודים לבוא אל השער כדי לראות את החרוט שם וכדי לבוותרם ולהשפילם וכו' וכו'.

יוצא אפוא שציור קני המנורה בחצאי קשת, כפי שהם מופיעים בשער טיטוס, צריך לעורר זעקה ומחאה – בנוסף לכך, וגם זה עיקר, שזהו ההיפך מדברי רש"י והרמב"ם וכו' – גם מפני שזוהי כהסכמה מסויימת ח"ו ור"ל לציור אשר על שער טיטוס, אשר נעשה כדי לצער ולהשפיל את ישראל!

במקום שציור המנורה יזכיר ויעורר את ישראל אודות תפקידם להיות „לאור גויים"⁴⁷ – „עדות הוא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל"⁴⁸ – נעשית צורת המנורה באופן

(47) ישע' מב, ו. שם מט, ו.

(48) להעיר מיל"ש מלכים (רמז קפה): מנורה... כנגד שבעים אומות שכל זמן שהנרות דולקות היו מתכבשים.

המזכיר את ההיפך ממש – את נצחון רומי על ישראל, ר"ל!

יב. „ותחזינה עינינו" במנורה ממש

ויהי רצון, שבקרוב ממש תבוא הגאולה האמיתית והשלימה ותהיה לנו המנורה כפשוטה ובשלימותה⁴⁹ בבית המקדש השלישי, וכולם יראו כיצד נראית המנורה.

ומשה ואהרן עמהם⁵⁰, ויראו בעיני בשר, ותחזינה עינינו – את קיום הציווי „דבר אל אהרן... בהעלתך את הנרות", הדלקת המנורה, כפשוטה ממש ובמהרה בימינו ממש.

(משוחזר ש"פ מטו"מ, ש"פ דברים ו'א דר"ח אלול, תשמ"ב)

(49) דכל מעשי משה נצחיים (ראה סוטה ט, א. צפע"נ עה"ת ריש פרשתנו. ועוד).

(50) תוד"ה אחד פסחים קיד, ב. וראה יומא ה, ב.

ציור ציור המנורה שבנוף כתב יד קודש הרמב"ם